

ירושלים מחלון הרכבת הקלה

תכנית לכבוד שנת ירושלים

סיורים

5 הצעה לסיור בעיר דרך תחנות הרכבת הקלה

לפני העלייה

עלייה לרכבה

שוק מחנה יהודה

גשר המיתרים

כיכר השבת

שער שכם

במסגרת לימוד התכנית "ירושלים שלי" העמקנו את היכרותנו עם ירושלים כעיר בירה וכעיר רבת-תרבותית ותוססת, שבה חיים זה לצד זה יהודים וערבים, חילונים, דתיים מסורתיים וחרדים. העיר ירושלים - בשל ייחודיותה ומורכבותה - מזמנת לנו מפגש עם אתגרים בתחומים שונים של החברה הישראלית כולה. הסיור המסכם הוא הזדמנות לשלב את התכנים הלימודיים בחוויה של מפגש אמיתי עם העיר ירושלים: עם התושבים, עם המראות, הריחות, הטעמים והצלילים הייחודיים של העיר. המפגש עם העיר ייערך באמצעות נסיעה ברכבת הקלה וביקור בתחנות שונות במסלול הרכבת. הסיור הוא סיום חווייתי ומשמעותי של הלימוד בכיתה. נסיעה ברכבת מזמנת לנו מפגש בלתי אמצעי עם אוכלוסיית המגוונת של ירושלים. זו הזדמנות עבור התלמידים לקיים ריאיון קצר עם הנוסעים השונים, תושבי העיר, ולהכיר אותה מפיהם. במהלך הנסיעה ברכבת נרד בארבע תחנות. בכל תחנה נכיר פן אחר של העיר, בהתאם לנושא שנלמד בכיתה. בתחנות השונות נקבל הסבר גיאוגרפי, דמוגרפי והיסטורי על המקום עצמו, נלמד יחד טקסט מן המקורות העוסקים בנושא הרלוונטי, ונדון בו בהקשר למקום שאנו נמצאים בו. בתום הלמידה באותה תחנה נעלה שוב על הרכבת וניסע עד תחנת-הלמידה הבאה. אנו ממליצים לשתף את התלמידים באופן פעיל כמדריכים ומנחים בכל שלבי הסיור.

א. לפני העלייה לרכבת

מומלץ לצייד את התלמידים במפת מסלול הרכבת הקלה. ניתן להורידה מאתר "סיטיפס" ולהדפיסה. קישור להורדה של מפת הרכבת הקלה.

שאלות לדיון

1. התבוננו במפת התחנות של הרכבת הקלה וחשבו: אילו מקומות מוכרים לכם? מה אתם יודעים על מקומות אלו?
2. לו הייתם צריכים להציג בפני מנהיג מדינה חשובה את ירושלים, לאיזו מתחנות הרכבת הקלה הייתם לוקחים אותו? אילו עוד מקומות חשובים יש לדעתכם בירושלים? האם הרכבת צריכה לעבור שם?

ב. עלייה לרכבת וחלוקת דפי ריאיון ברכבת - פעילות בזמן הנסיעה ברכבת

התחלקו לחוליות. על כל חולייה לראיין שלושה אנשים שונים הנוסעים ברכבת הקלה. חשוב לגלות רגישות, להתנהג בנימוס ובאיפוק, ולכבד את הנוסעים שאינם מעוניינים להשתתף. היעזרו בתבנית הריאיון הבאה:

שלוש שמי _____
אני תלמיד/ה בבית הספר _____
אנחנו עורכים היום סיור לימודי בירושלים להכרת העיר ותושביה.
האם אפשר לשאול אותך כמה שאלות?

שם מרואיין/נת _____
1. היכן את/ה גר/ה בירושלים?
2. מה את/ה אוהב/ת בירושלים?

3. מה היית מבקש/ת לשנות בירושלים?

4. מהי משמעות המושג "אחדות ירושלים" עבורך?

ג. תחנה ראשונה: גשר המיתרים - הכניסה הראשית לעיר

שאלות לדיון

לו אתם הייתם המתכננים האחראיים לעיצוב ולאופי הארכיטקטוני של הכניסה לעיר ירושלים - איך הייתם מעצבים את הכניסה לעיר? האם הכניסה לירושלים דומה או שונה מהכניסה לתל אביב? מה מאפיין כל אחת מן הערים? במקום זה יינתן הסבר קצר (בידי מורה או הסבר מוכן מראש של תלמיד) על גשר המיתרים, ותיערך תצפית על בית משפט העליון, הכנסת ובנייני האומה.

לפני העלייה

לימוד משותף

אני כולי לצד תל אביב / עמוס עוז

נצטרך להחליט מה באנו לעשות פה. זה יהיה זמן מעניין, העניין הזה של הזהות. יש לי ניחוש, זאת תהיה ארץ יותר ויותר ים-תיכונית, כמו ברצלונה, מארסיי, פיראוס... והיא תהיה חילונית עד העצם. כבר היום היא ככה, קולנית, נהנתנית, חומרנית מאוד, ממולחת, גם מרושעת וגם טובת לב... העתידנות היא ההווה, היא תל אביב, היא שפלת החוף. אני חושב שהשפלה כבר ניצחה, וירושלים תהיה עיר שאנשים נוסעים אליה מישראל כמו לחוף-לארץ, כמו לראות את העבר. במלחמה בין ירושלים לתל אביב אני כולי לצד תל אביב - שפיות, חילוניות והווה. זה דבר חולה שחברה חיה רק בעבר ובעתיד. זה מסוכן נורא, זה הורג אנשים...

ריאיון של בילי מוסקונה-לרמן עם עמוס עוז, "בזכות הבגידה", מעריב, מוסף סופשבוע, 6.10.1995, עמ' 18-23

עלייה לרכבת

1. כיצד מכנה עמוס עוז את הקשר בין ירושלים לתל אביב? מדוע?
2. מה מייצגת תל אביב ומה מייצגת ירושלים?
3. מה הייתם עונים לעמוס עוז?

שוק מחנה יהודה

2

1

גשר המיתרים

משימה

כנסו דרך טלפון נייד לאתר עיריית ירושלים וצפו בלוח אירועי התרבות ובפעילותה של העירייה בתחום התרבות. מה הייתם מוסיפים לסדר היום התרבותי ולהיצע הפעילות של ירושלים כבירת ישראל?

ד. תחנה שנייה: שוק מחנה יהודה

אמר רבי יהושע בן לוי: יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה כְּעִיר שֶׁחֲבָרָה לָהּ יַחְדָּו (תהלים קכב, ג) - עיר שהיא עושה כל ישראל חברים.

תלמוד ירושלמי, מסכת חגיגה, פרק ג, הלכה ו

נשאל את עצמנו האם מאמר זה מתקיים בשוק מחנה יהודה של שנת תשע"ז? כדי לענות על השאלה התחלקו לחוליות. כל חוליה תסייר בסמטאות השוק ותערוך ריאיונות אחדים לפי ההנחיות הבאות:

ערכו ריאיון קצר עם 2-3 בעלי דוכנים בשוק:

- מיהו המוכר?
- מנין הגיע לשוק?
- כמה שנים נמצא שם?
- כיצד הוא מאפיין את סוג האנשים שבאים לקנות אצלו?
- האם הוא מרגיש שחל שינוי בשוק בשנים האחרונות? אם כן, איזה?

המשיכו לסייר בסמטאות השוק ובדקו:

- אילו סוגי חנויות אתם מזהים?
- תארו את ההרכב האנושי של ציבור הקונים.
- היכן מתבטא העוני מול העושר בשוק?

שתפו ביניכם את הממצאים השונים של חברי הכיתה, והעלו הצעות כיצד ניתן לחזק את השוק כמקום אשר "עושה את כל ישראל חברים".

כיכר השבת

3

שער שכם

4

ה.תחנה שלישית: כיכר השבת

נרד ברחוב יפו (בתחנת "יפו מרכז", הסמוכה לכיכר השבת) ונלך אל כיכר השבת (פינת רחוב שטראוס, שכונת מאה שערים) הסבר קצר (בידי מורה או הסבר מוכן מראש של תלמיד) על הרקע של כיכר השבת ו"מאבקי השבת" סביב הכיכר בפרט ובירושלים בכלל.

קראו את הקטע הבא: זו ברכה קיבוצית חילונית לשבת.

בְּרוּךְ בּוֹאֵךְ, שֶׁבֵּת,
 בּוֹאֵךְ בְּרוּךְ,
 הַבִּיאי נָא עִמָּךְ אֶת הַמְּרֻגָּע, אֶת הַשְּׁלֵוָה,
 שְׁלֵאֲחֵר שְׁבוּעַ רַב פְּנִים שֶׁל הַמֶּלֶת עִמָּל,
 אֶת הַחֲלָל, שֶׁבָּתוֹכּוֹ אֶפְשָׁר לְרַקּוֹם
 אִינְסוֹף שֶׁל חֲלוּמוֹת, בְּיַחַד וּלְבַד,
 אֶת שְׁעַת הַמַּחִילוֹת שֶׁבָּהּ נוֹכַל
 לְשִׁמוֹעַ אֶת פְּעִימוֹת לְבוֹ שֶׁל הַזּוּלָּת.
 שֶׁבֵּת, בְּרוּךְ בּוֹאֵךְ,
 בְּרוּךְ בּוֹאֵךְ, בְּרוּךְ נֶרְךְ.

שאלות לדיון

1. אילו ערכים עולים מברכה זו?
2. האם אתם חשים קירבה לטקסט ומסכימים עמו?
3. האם לדעתכם הטקסט הוא בעל אופי דתי?
4. האם הברכה מאפשרת אופנים שונים של קיום השבת?
5. התבוננו באוכלוסייה החרדית שסביבכם, וחשבו האם אפשר להגיע להסכמה בנושא המחלוקת העמוקה בחברה הישראלית בנושא השבת? חשבו והמליצו כיצד אפשר לעשות זאת.

הקטע הבא לקוח מתוך דברים שאמר הנשיא ריבלין בפורום בינלאומי שדן ב"גורלו של עידן החילון". קראו אותו וענו על השאלות אחריו.

לתת לרשות מקומית להחליט על תחבורה ציבורית בשבת / ראובן ריבלין, נשיא המדינה

"אינני מבקש לפתור את כל מה שלא פתיר, רק מבקש לתהות שמא ייתכן ובאה העת להעתיק את הוויכוח בנושאי דת ומדינה מן המישור הממלכתי אל המישור האזורי והקהילתי. אולי, רק אולי, נצליח לייצר פשרות טובות יותר לכל הצדדים ולכל השבטים, אם ניתן לכמה שיותר מהמגזרים את מבוקשם הכמעט מלא". כך אמר הנשיא ראובן ריבלין, אשר אמר גם כי ההחלטה האם להפעיל תחבורה ציבורית - צריכה להתקבל ברמה המקומית ולא ברמה הלאומית.

הרי ממילא ברור שכאשר תחבורה ציבורית בשבת היא שאלה לאומית, אנו נגררים למשחק סכום אפס ידוע מראש בין 'מדינת תל אביב' ל'מדינת בני ברק', זאת בעוד שכולנו יודעים ומבינים ששתי ערים חשובות אלו בישראל יודעות ויכולות לקיים ביניהן יחסי שכנות מצוינים כשרק ניתן להן המנדט לקבל החלטות נכונות ומותאמות עבורן, הרחק מאור הזרקורים, הספינים והאילוצים הפוליטיים. ואמנם, חלק מהסדרי התנועה ביום השבת כבר מגלמים להלכה היגיון לוקאלי זה.

"המציאות השבטית בישראל מחייבת אותנו לתת מקום לפתרונות אזוריים, שאינם מושגים בדרך של כפיית כוחו של הרוב על המיעוט, שבהגדרה מאפשרים גמישות ורגישות תרבותיים, ואשר מחלצים אותנו מאותו מסלול התנגשות פוליטי ידוע מראש המתקיים ברמה הלאומית. ייתכן שבאה העת להעניק לכל הצדדים את מבוקשם, אולם לא בכל רחבי ישראל, אלא בריכוזי מגוריהם המובהקים".

מתוך אתר *ynet*, 30.11.2016

בעקבות דבריו של ריבלין ערכו סקר קצר בין עוברי אורח שאתם פוגשים בעיר: זכרו להקפיד על נימוס וסובלנות בפנייתכם אל התושבים!

לפני העלייה

עלייה לרכבת

שוק
 מחנה יהודה

גשר המיתרים

כיכר השבת

שער שכם

לפני העלייה

1. האם יש לדעתכם "שבטים" בישראל? מהם?
2. האם שבטים אלה יכולים לחיות אחד עם השני?
3. עם איזה "שבט"/מגזר אתה מזהה את עצמך?
4. בחרו באחד ה"שבטים" שאינכם מכירים וחשבו מה תרצו להכיר אצלו?

שתפו את הממצאים בין חברי הכיתה ודונו בשאלת הקיום המשותף של ה"שבטים" השונים.

ה.תחנה רביעית: שער שכם

עלייה לרכבת

- התחלקו לקבוצות בנות 3-4 תלמידים כל אחת.
- התבוננו סביב ונסו לראות האם יש טיפוסי אנשים אשר ניתן לשייך אותם בצורה סטריאוטיפית לקבוצה מגזרית זו או אחרת. רשמו מי הן הקבוצות הללו.
- נסחו 4-5 שאלות שתרצו לשאול את המשיבים. חשבו על שאלות שיוכלו לסייע בהבנת המציאות החברתית בירושלים. תחושת המשיבים לגבי ההווה והעתיד והאפשרות לדו-קיום בעיר. עליכם לראיין לפחות שלושה אנשים, עדיף מקבוצות התייחסות שונות

כעת ענו על השאלות הבאות:

1. האם עוברי האורח רחוב שיתפו פעולה בקלות עם מטלת הסקר שהתבקשתם לבצע?
  2. אילו תחושות ליוו אתכם במהלך ביצוע המטלה?
  3. האם התמונה שעולה מהריאיונות היא פסימית או אופטימית?
  4. האם יש פער בין התשובות של תושבים ערבים לאלה של תושבים יהודים לשאלות שניסחתם?
  5. האם דבר מה הפתיע אתכם בתשובות שקיבלתם?
  6. האם, בעקבות הסקר והלימוד, השתנה משהו בעמדתכם בנוגע לאפשרות הדו-קיום בירושלים בפרט ובמדינת ישראל בכלל?
- ספרו בקצרה לחבריכם לכיתה על הסקר ועל מסקנותיכם בנוגע לדו-קיום.

שוק מחנה יהודה

2

1

גשר המיתרים

לימוד משותף

בארץ זו אנו מעומתים עם רבים אחרים, הקשורים אליה בדרכים כה שונות. כשומרמונים מתחילים לבנות אוניברסיטה בירושלים, ... המואזין קורא אלפי מוסלמים אל מסגדיהם, בשעה שאלפי חסידים נוהרים אל הכותל המערבי. מאמיני דתות שונות צועדים כתף אל כתף בסמטאותיה הצרות של העיר העתיקה כשנשמעות בה בעת מנגינות של דתות שונות.

באנו הביתה, אך לבית שאינו מבטיח לנו שלוה וביטחון, אלא מכריח אותנו לפתח יחסים עם ה'אחר'. בדרך כלל, כשאתה בא הביתה, אתה מצפה להיות פטור מהכורח לשלב בין כל הסתירות והצרימות של העולם החיצוני. באופן פרדוקסלי, היה קל יותר לעשות זאת בגולה, שם יכולנו לבנות גטאות. גטו אינו רק אזור פיזי מתוחם, הוא גם מסגרת המאפשרת ליהודים להגדיר את עצמם במונחיהם ובשפתם, בלי צורך להתעמת עם 'אחרות'. זוהי הזדמנות תרבותית וחברתית להגדרה עצמית, בה מאשרת סביבתנו המיידית את שפתנו הקהילתית הפנימית... אך בבואנו הביתה לירושלים, אנו נאלצים להתמודד עם חוויות רבות של שונות קיצונית. כאן, בביתנו, 'האחר' פולש אל תוככי ההגדרה העצמית שלנו.

כיכר השבת

3

דוד הרטמן, "עשה לבך חדרים חדרים", מאנגלית: זהר יהב, תל אביב: הוצאת עם עובד, תשס"ה

דונו בשאלה: כיצד ניתן ליישם את חזונו של דוד הרטמן במציאות המורכבת של עיר מעורבת?

שער שכם

4